

Puun ominaisuudet

PUUAINEKSEN OMINAISUUDET

- Puu on anisotrooppinen materiaali – sen ominaisuudet poikkeavat toisistaan pituus-, säteen- ja tangentin suuntaan.
- Puusolut ovat anisotrooppisia – niiden ominaisuudet poikkeavat toisistaan pituus-, säteen- ja tangentin suuntaan.

PUUAINEKSEN OMINAISUUDET

- Puu on anisotrooppinen materiaali – sen ominaisuudet poikkeavat toisistaan pituus-, säteen- ja tangentin suuntaan.
- Puusolut ovat anisotrooppisia – niiden ominaisuudet poikkeavat toisistaan pituus-, säteen- ja tangentin suuntaan.

2 PUUN YLEISET OMINAISUUDET KÄYTTÖTALOUDELLINEN MERKITYS

2.1 Yleiset ominaisuudet

+

- erinomainen lujuus tiheyteen nähden
- vähäinen väsymisherkkyys
- pieni lämmön ja sähkön johtavuus
- pienet lämpöliikkeet
- helppo työstää ja pintakäsitellä
- esteettisyys

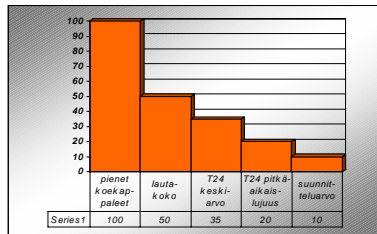
-

- heikohko pysyvyys
  - tulenarkaa kuivana
  - altis sieni- ja hyönteistuhoilille
  - huono kulumiskestävyys
- suuret kosteusliikkeet
  - voimakkaasti hygroskooppinen
  - anisotrooppinen

Puun sisäisen rakenteen mutkikkuus

→ mekaanisia ominaisuuksia kuvaavat matemaattiset mallit monimutkaisia

→ melko vaikea konstruktiomateriaali

Vikaisuuksien luonteenomainen vaikutus sahatavaran lujuteen

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

5

3.2 PUIDEN RAKENTEESTA

Puu on a) PERINTÖTEKIJÖIDEN ja

b) YMPÄRISTÖTEKIJÖIDEN vaikutusten tulos.

Kasvun alussa vaikuttavat ennenkaikkea perintötekijät, mutta myöhemmin yhä selvemmin näkyy ympäristötekijöiden vaikutus kuhunkin puuyksilöön.

Tärkeimmät b-tekijät

1. ILMASTO: lämpötila, sade, lumi
2. MAAPERÄ: aineet, pinnanmuodostus
3. PUUN SIJAINTI: metsikkö / aukea
4. ULKOISET RASITUKSET: tuuli, routa

→ kuhunkin puuyksilöön vaikuttavat a- ja b-tekijöiden yhteisvaikutus

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

6

3.3.1 RUNKO

Tehtävät

- vihreät osat valoon
- oman painon ja rasituksen kestäminen
- huolehtiminen elintoiminnoista (paksuus ja pituuskasvu, kuoren muodostaminen, ravinteiden kuljetus)

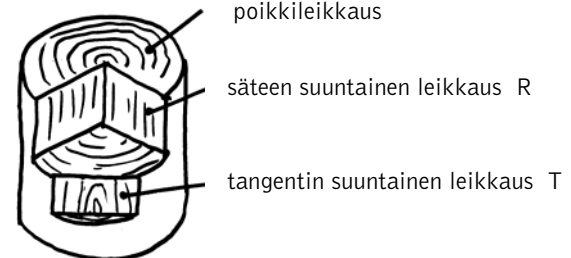
Runkomuoto

- vaihtelee kasvupaikasta riippuen
  - * poikkileikkaus
  - * kartioikkuus

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

7

Kuvailukoordinaatisto
-sylinterikoordinaatisto

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

8

1. Sellaisenaan käytettävät puutavaralajit:
- pylviäät, paalut

2. Veistetty puutavara:
- esim. egyptinparrut

3. Sahattavat puutavaralajit:
- sahatukit, sahatavara

4. Sorvattava puutavara:
- vaneritukit

5. Paperi- ja massateollisuuden raaka-aine:
- kuitupuu (tukit, pinotavara, hake)

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

9

6. Muut puutavaralajit:

polttopuu (halot, hake)

kotitarvepuu (rakennuspuu, polttopuu)

metsätähde (hakkuutähde, kanto- ja juuripuu,
metsätöissä metsään jäävä puu) n. 8 milj.m³

teollisuusjätepuu, jota syntyy:

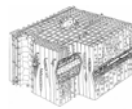
- * saha: kuorinta, sahaus, tasaus, hylkytukit
- * vaneritehdas: kuorinta, pyöristys, purilaat, hylkypölkkyt
- * paperi- ja massateollisuus: kuorimajäte

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

10

5 PUUN RAKENNE

- puuaine muodostuu soluista
- samanlaiset solut muodostavat solukoita

5.1 YLEISTÄ

5.1.1 Solukkojen tehtävät

1. veden ja ravintoliuosten kuljettaminen
  2. ravinnon varastoiminen
  3. puun tukeminen
  4. virheiden korjaaminen
  5. kasvusta huolehtiminen
- } pysyvät solukot
- } kasvusolukot

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

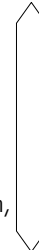
11

5.1.2 Solulajit

Jako muodon mukaan ja fysiologinen tehtävä

• suippusolut l. prosenkyymisolut

- kuolleita soluja
- tehtävät: liuosten kuljettaminen, puun tukeminen, virheiden korjaaminen

• tylppysolut l. parenkyymisolut

- eläviä soluja hyvin pitkään
- tehtävät: ravinnon varastoiminen, kasvusta huolehtiminen

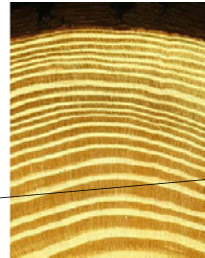
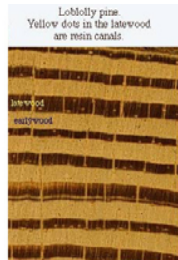

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

12

5.1.5 Kesäpuuprosentti

- puu sitä lujempaa, mitä enemmän on kesäpuuta
- kesäpuun suhteellisesta osuudesta voidaan päätellä lujuus-ym. ominaisuuksia.

Mänty ≈ 25%
(vaihtelu 15...50%)

Kuusi ≈ 15%
(vaihtelu 10...40%)

kesäpuu

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

13

5.2.2 Eroja kevät- ja kesäpuussa

- Kesäpuun osuus riippuu a) ympäristötekijöistä & b) puulajista
- Kasvunopeuden hidastuessa kesäpuu-% kasvaa.
- Syksyn lämpimyyden lisää kesäpuu-%:a.
- Kuivuus syksyllä vähentää kesäpuu-%:a.
- Kesäpuun suhteellinen ja absoluuttinen osuus on suurin tyvellä.
- Havupuutrakeiden selluloosapitoisuus on suurempi kesä- kuin kevätpuussa (kevätp. ~85...104% siitä mitä kesäpuussa).
- Ligniiniä kevätpuussa enemmän (100-112%).
- Selluloosaketju kevätpuussa lyhyempi.

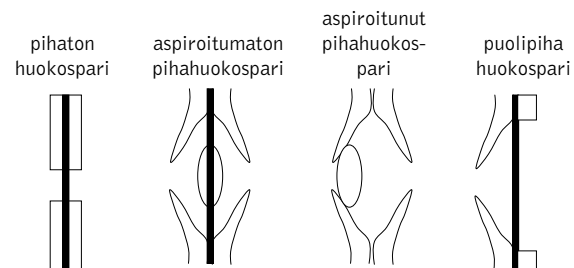
Tilavuuspaino (mä):	kevätpuu 300...370 kg/m ³
	kesäpuu 810...920 kg/m ³

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

14

Lehtipuilla ei huokosen sulkukalvossa aukkoja; ei aspiroidu (koska ei torusta); huokoslajit verrattavissa havupuihin

- * putkiloiden välillä pihahuokosparit
- * tylppysolujen välillä pihattomat huokosparit

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

15

Sydänpuun muodostuminen riippuu puulajista ja kasvupaikasta

Mänty:

Pohjois-Ruotsi	alkaa n. 70v iässä
Etelä- ja Keski-Suomi	" 30...40v
Etelä-Ruotsi	" ~25v
Saksa	" ~20v

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

16

Sydänpuun muodostuminen

- aluksi puun ytimen ympärillä pieninä laikkuina → laajenee iän mukana
- tylyppysolujen kuoleminen polyfenoleiden akkumuloituessa ydinsäteissä
- ennen solujen kuolemista toiminta vilkasta → muutoksia kemiallisessa koostumuksessa [happi aiheuttaa pihkan komponenttien hajoamisen (mm tyydyttymättömät yhdisteet, esterit, aldehydit ja ketonit), jota valo nopeuttaa]

Puutavaran sydänpuun tummumisen aiheuttaa uuteaineet [lipofiiliset komponentit: lipidit & terpenoidit sekä hydrofiiliset komponentit: fenoliyhdisteet].

Hydrofiilisistä uuteaineista riippuu: kestävyys, keitettävyyys ja väri.

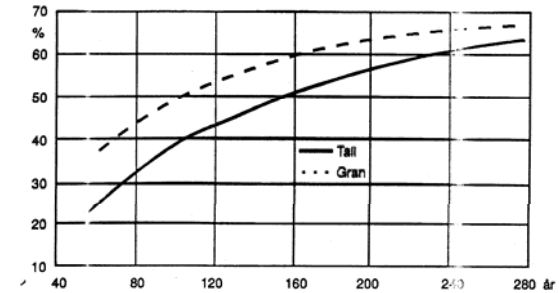
Pertti Viitaniemi 22.2.2006

17

Sydänpuun määrään vaikuttavat.

Ikä - Sydänpuosuus kasvaa nopeammin kuin koko rungon tilavuus.

Kasvunopeus - Nopeakasvuissa yksilössä pienempi SP-osuus kuin hidaskasvuissa.

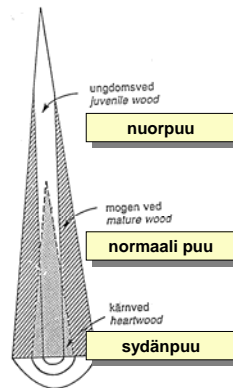
Kämandelen i tall- och granträd vid olika åldrar. (Ur F Kollmann enligt O Eneroth.)

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

18

6.2.6 Nuorpuu

- Ytimen läheisyydessä oleva puuaine, jonka ominaisuudet poikkeavat selvästi ympäröivän puuaineen ominaisuuksista.
- 2 - 30 vuosilustoa
- Keski-Eurooppalainen kuusi:
  - tyvellä 20-30 a
  - latvassa 4-8 a

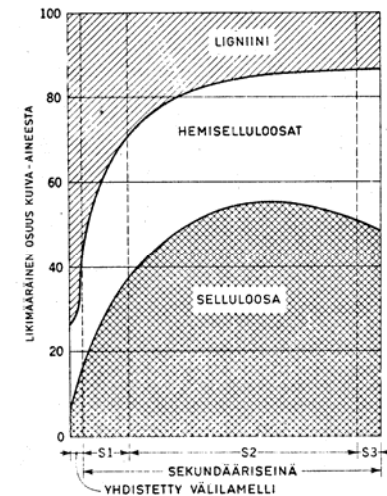

Figur 2. Principiell figur över ungdomsvedens placering i ett äldre barrträd.

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

19

Tärkeimpien kemiallisten komponenttien osuudet soluseinämän eri kerroksissa

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

20

Tiheyden muutokset säteensuunnassa

MÄNTY

- kuivatuoretiheys R kasvaa selvästi ja jatkuvasti mutta hidastuvalla nopudella ytimestä pintaan päin
- tiheysero saattaa olla huomattava
Ruotsalainen tutkimus: 25...109 kg/m³
  - 10% korkeudella rungossa ero suurimmillaan
  - latvapään ero pienenee
    - Hakkila: 10% korkeus - ero 96 kg/m³
    - 40% korkeus - ero 56 kg/m³
    - 70% korkeus - ero 19 kg/m³
- yli-ikäisillä tiheyden kasvu lakkaa

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

21

KUUSI

- tiheyden muutos r-suunnassa vähäinen
Nylinden:- r₀ laski ensin 390 kg/m³ ja nousi sitten 415 kg/m³
  - ero siis pieni (25 kg/m³) verrattuna mäntyyn

LEHTIPUUT

- kasvu samansuuntainen
- koivulla ero selvästi alle 100 kg/m³ yleensä (max havaittu yli 200 kg/m³)
- maksimi usein ~50 v. iässä

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

22

Rungon tiheyden pituussuuntainen vaihtelu

- kaikilla puulajeilla, joilla r kasvaa ytimestä pintaan päin, alenee tiheys ylöspäin mentäessä

MÄNTY

- R-ero yli 100 kg/m³ (Tamminen)
Hakkila: 41-80 a ikäiset männyt
  - kannon ja 70% korkeudella ero 93 kg/m³
  - yli 81 a vanhoilla ero 101 kg/m³

KUUSI

- * ei huomattavaa tiheyseroa pituussuunnassa

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

23

LEHTIPUUT

- tiheys lisääntyy ytimestä pintaanpäin
- tiheys alenee tyvestä latvaanpäin } yleensä
- Hakkila: koivulla 0→70% korkeudelle ero 30...40 kg/m³
- tiheys lisääntyy tyvestä latvaanpäin
  - harmaaleppä (ero noin 20 kg/m³)
  - poppeli } laskee keskirunkoon, nousee latvaan
  - tammi } max-min-ero ~60...70 kg/m³

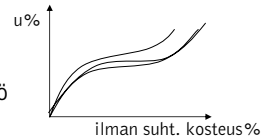
Pertti Viitaniemi 22.2.2006

24

8.4 PUUAINEN KOSTEUDEN VAIHTELU

- Puu on hygroskooppinen aine

- Sorptio: adsorptio } hystereesilmiö
desorptio }

- Hygroskooppinen tasapainopiste -> [tasapainokosteus](#) ←
- Puun syiden kyllästymispiste (PSK) = max. kosteuspitoisuus puussa tietyssä lämpötilassa suhteellisen höyrynpaineen ollessa 1.

$$\text{Suhteellinen höyrynpaine} = p / p_0$$

$$p = \text{vallitseva höyrynpaine}$$

$$p_0 = \text{kyllästetyn höyrynpaine}$$

$$\text{Ilman suhteellinen kosteus [\%]} = 100p / p_0$$

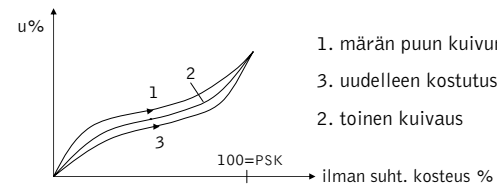
- sidottu vesi / vapaa vesi

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

25

Puun sorptio on kolmivaiheinen:

1. **MONOMOLEKULAARINEN SORPTIO** ns. veden kemiallinen sitoutuminen
- ilman suhteellinen kosteus 0→20%:
2. **MULTIMOLEKULAARINEN SORPTIO**
- ilman suhteellinen kosteus 20...60%:
3. **KAPILLAARINEN KONDENSAATIO**
- yli 60% suhteellinen kosteus

1. märän puun kuivuminen
2. toinen kuivaus
3. uudelleen kostutus

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

26

Puun kosteustiloja

Suomessa

ulkona katoksen alla	20...24%
kylmä, suljettu tila	15...18%
ikkunat, ulko-ovet	12%
lämmitetyt sisätilat	10...12% (uunilämm.)
	5...8% (keskuslämm.)

Kosteusasteet

ilmakuiva	18...24%
höyläyskuiva	15...18%
rakennuspuusepätkuiva	10...12%
huonekalukuiva	5...8%
abs. kuiva	0%

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

27

8.5 PUUN KUTISTUMINEN JA PAISUMINEN

- lineaarinen välillä $u = 0...22-24\%$

- riippuu puun painosta

$$\begin{cases} \alpha_v = u_f * d_0 \\ \beta_v = u_f * d_R \end{cases}$$

joissa, α_v = tilavuuden paisuminen [%]

β_v = tilavuuden kutistuminen [%]

u_f = PSK-kosteus

d_0 = suhteellinen kuivatiheys ($r_0/1000$)

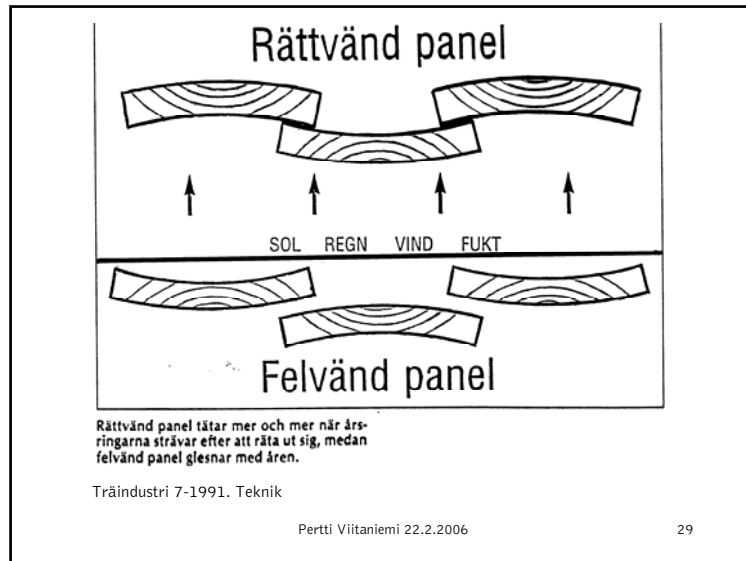
d_R = suhteellinen kuiva-tuoretiheys

Solut.

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

28

Tikusta asiaa.

(Puun ammattilaiset, numero 1/1999. S.7)

”Lauta seinään: sydän ulos, tyvi ylös.”

Laudoitusta ja varsinkin ulkoverho-
saudoitusta teh-
dessä on laudan kuperuus
otettava huomioon. Kii-
vuessaan lauta kouristuu
puun sydämen puolelta
kuperaksi ja vastakkaiselta
puolelta koveraksi. Sen
vuoksi lauta on naulatta-
va seinään sydämen puo-
lta eli siis kupera ulospäin.
Silloin lautojen väliset raot
paimuvat kiinni eikä auk-
kea. Lautaan mahdollisesti
ilmestyvät halkeamat tule-
vat siihen pintaan, joka
kuituu enemmän eli ko-
veralle sisäpuolelle. Sa-
malle puolelle syntyy myös
kitturi pinta- ja nauhan al-
heuttama halkeaminen. Li-
säksi kestävä sydänpuun
osuus on suurempi ulko-
pintana olevalla sydän-
puolella.

Toisinpäin naulattu lau-
dointu kuuviu rakoisaksi,
halkeilee pinnastaan ja
kätkee kestävämmän pin-
nan sisäpuolelle. Käsittely-
tilanne on silloin, kun lau-
dat ovat milloin mitenkään
pöin, laudoitus lisäksi aal-
toille levottomasti.

Vaikka lauta olisi unikuiv-
vaa ja tulisi sisäverhouk-
seen, se olisi silloinkin nau-
lattava joko sydän- tai
pintapuoli ulospäin, ei mi-
ten sattuu. Pientä turpoa-
mistta tai kuitustumista ta-
pahtuu kuitenkin aina en-
nen kuin lauta on asettu-
nut tasapainokosteuteen.
Höylättyä lautaa ei voi
enää laudoitusta tehtäessä
käännellä, sillä höyläys ja
pöntti ovat vain yhdellä
puolella. Höyläjä siis rat-
kaisee, tuleeko seinä oikein
vai vaarin.

Jos lähdetään siitä, että
sydänpuoli tulee ulospäin,
laudan tyvipää olisi kään-
nettävä ylöspäin. Puhdas
on kartio eikä tasainen
lieriö, joten suora sahaus
haloo puun siivosta. Lau-
dan sivupinnalla katkai-
tujen sulojen mukaa osoit-
taa sydämen puolella ylöspäin;
jotta vesi valuisi myö-
takarvaan, tyvipää on ol-
tava ylhäällä. Kansanpe-
rinteen sanoin ”lauta kes-
tää seinässä parhaiten pää
alaspäin”. Tämä koskee
enemmänkin keuhkeaa sa-
hapintaisia lautoja.

Pystylaudoituksesta lau-
dan yläpää tulee aina suo-
jaan riistään alle. Alaspäin
pitää olla tuuletusta. Se ei
saa nojata vesipeltiin tai
sokkeleihin, sillä peltiin tai
sokkeleihin koskettava pää-
puu imee vettä ja alkaa la-
hota.

Lattiasa toisinpäin. Latti-
assa lauta asetetaan sydän-
puoli alaspäin. Tikkujen
muodostuminen on pahinta
sydämen puolella lau-
taa. Ilkeästi törröttävät tik-
kut eivät ole miellyttäviä
lattiassa. Tässäkin asiassa
höyläjä on avainasema-
sa. Hänen pitää tietää
muuten kappakäytön ja toi-
mien mukaisesti.

(Lähde: Panu Kaila,
Talotietori 1998)

Kutistumisen estäminen

1. Laminointi
- vaneri
2. Pinnoitus ja pinnankäsittely
- kalvot, maalit, lakat
3. Kyllästys
- PEG, fenoli-formaldehydi
4. Asetylointi
- neste tai höyry
5. Lämpökäsittely
- jos käsittelyssä tulee 10%
painohäviö, niin
-> tan-suuntainen eläminen
vähenee 70% männyllä ja
kuusella sekä 85% koivulla

Pertti Viitaniemi 22.2.2006 31

10 PUUN LUJUUSOMINAISUUDET

10.1 PERUSKÄSITTEITÄ

- lujuus = kyky vastustaa mekaanisten voimien vaikutusta
- kimmoisuus = sisäisten voimien ansiosta kyky palata aikaisempaan tilaan ulkoisten voimien lakattua vaikuttamasta
- HOOKEN LAKI $\epsilon = \alpha \sigma^n$

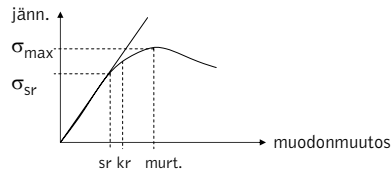
ϵ = suht.pituuden muutos = $\Delta L / L$
 α = ainevakio [mm² / N] → $1/\alpha = E$ = kimmomoduuli
 σ = jännitys [N / mm²]
 n = ainevakio (puulla 1)

Pertti Viitaniemi 22.2.2006 32

10.3 HOOKEN LAKI

Kuormitus suhteellisuusrajan yli → puu ei noudata enää HOOKEN lakia

Kuvien perusteella määrätään $\sigma_{\max}$ σ_{sr} ja E.

< sr (suhteellisuusraja)	- noudattaa Hooken lakia
sr – kr (kimmoraja)	- ei noudata Hooken lakia, mutta muodonmuutos palautuva
kr < X < murt	- ei palautuva
murt	- murtoraja $\sigma_{\max}$ = murtolujuus

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

33

VISKOELASTISUUS JA LUJUUS

- Eristetty puusolu ei ainoastaan pitene aksiaalisen vetokuormituksen alaisena vaan myös kiertyy mikrofibrillikulman anisotropiasta johtuen.
- Naapurisoluistaan johtuen puusolut eivät voi vapaasti kiertyä.
- Sydänpuun uuteaineet voivat toimia puun soluseinien ligniinin pehmittäjinä (plastisoimisaine) tai jäykistysaineena, ja uuteaineet vaikuttavat siten pääasiallisesti puun puristuslujuuteen.

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

34

LASITTUMISLÄMPÖTILA eli LASIPISTE (T_g)

- T_g on lämpötila, jossa polymeerinen materiaali muuttuu lasimaisesta eli amorfisesta kumimaisesta tilaan.
- Lämpötilassa T_g makromolekyylit voivat siirtyä toisiinsa nähden.
- Pehmitin (esim. vesi tai uuteaineet) vaikuttaa ei-kiteisen eli amorfisen polymeerin lasittumislämpötilaan.

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

35

VISKOELASTISUUS JA LUJUUS

- Eristetty puusolu ei ainoastaan pitene aksiaalisen vetokuormituksen alaisena vaan myös kiertyy mikrofibrillikulman anisotropiasta johtuen.
- Naapurisoluistaan johtuen puusolut eivät voi vapaasti kiertyä.
- Sydänpuun uuteaineet voivat toimia puun soluseinien ligniinin pehmittäjinä (plastisoimisaine) tai jäykistysaineena, ja uuteaineet vaikuttavat siten pääasiallisesti puun puristuslujuuteen.

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

36

11.5 PUUN TERMINEN PEHMEÄMINEN

- (ligniini ja hemiselluloosat -> puun ominaisuudet muuttuvat)
- Kuiva puu: alkaa 180 °C:ssa, max n. 380 °C
- Kosteuden merkitys: u yli 10% - paikallinen max 160 °C:ssa
- luonnon kostea: paikall. max-kohtia alle 100 °C:ssa

Puu pehmenee lämpötilan kohotessa

Esim: Kostean puun kuumakuivaus

kasvujännitysten laukeaminen, kuiv.jännitysten aleneminen (radiata-mänty: 127-143 °C)

Puristus tiiviimmäksi puuksi

sopiva lämpötila -> pehmeneminen -> puristuksessa ei soluseinämiin huomattavia murtumia -> huomattava mekaaninen lujuus (kaupallisissa sovellutuksissa usein lisätään vielä stabiloivia aineita)

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

37

11 PUUN LÄMPÖTEKNILLISET OMINAISUUDET

(PUUN TERMISET OMINAISUUDET)

Lämpölaajentuminen

Ominaislämpö

Lämmönjohtokyky

Polttoarvo

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

38

Puun akustiset ominaisuudet

- lähinnä absorptio- ja ääneneritysominaisuudet
- riippuvat käytännössä myös rakenteellisista seikoista
- äänet 16...20 000 Hz (1/s)

$$v = \lambda f \quad \& \quad \lambda = v/f$$

v = ääniaallon nopeus

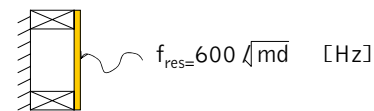
f = jaksoluku

λ = aallonpituus

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

39

12.4 RESONANSSIÄÄNENIMIJÄT

f_{res} = levyn ominaistaaajuus

m = massa / pinta-alayksikkö [kg/m²]

d = etäisyys [cm]

⇒ puupaneelit huonontavat kokoussalin akustiikkaa

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

40

13 PUUN KITKAOMINAISUUDET

Kitka on se liikkeen alkamista tai jatkamista vastustava voima, joka syntyy kahden kappaleen välille jonkin voiman pyrkiessä muttamaan niiden keskinäistä asemaa.

Kitkalla on merkitystä mm. seuraavissa tapauksissa

- työstö
- liukupinnat
- laakerit
- paketointi

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

41

14 PUUN SÄHKÖISET OMINAISUUDET

Yleisesti puu sängen hyvä eriste kuivana

14.1 PUUN SÄHKÖNJOHTOKYKY

$$R = \rho l / A$$

R = resistanssi

ρ = ominaisvastus [$\Omega\text{m}^2/\text{m}$] = [Ωm]

l = johtimen pituus

A = johtimen pinta-ala

Tärkein tekijä on puun kosteus.

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

42

15 PUUN VIKAISUUS

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

43

16 LAHOTTAJAT JA MUUT SIENTEN JA ELÄINTEN AIHEUTTAMAT PUUAINEN VIAT SEKÄ OMINAISUUKSIEN PARANTAMISESTA

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

44

Sienille sopivat olosuhteet

- a) lämpötila optimi 25...30 °C
minimi 0 °C
maksimi 45 °C
- b) happi on ehdoton edellytys.
- c) kosteus optimi 35...50%
minimi 15% (24%) PSK
maksimia ei ole jos happea on saatavissa
- d) pH-arvo optimi 4,5-5,5
minimi 2,0
maksimi 8,5
- e) Myös tyyppi on ehdoton edellytys. Typen määrä ja sienen kasvu ovat suoraan verrannolliset

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

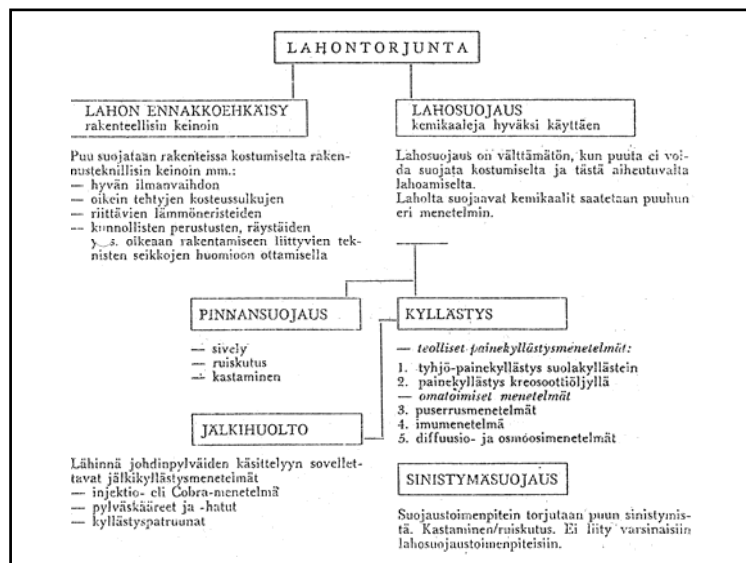
45

16.4 ELÄINTEN AIHEUTTAMAT VIAT

- välittömät
    - kasvavassa puussa esim. hirvien tai jänisten aiheuttamat syömäkuviot
    - hyönteisten käytävät
  - välilliset: sinistymän levitys
- Hyönteiset
- **termiitti**: ravintona tärkkelys ja sokeri
  - **tupajumi**: pahin Suomessa
    - * välttää männyn sydänpuuta
    - * tarvitsee kosteutta: ei keskuslämmitystaloissa
    - * pinnalla näkyvät pienet reijät, joista valuu puujauhoa

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

46

16.7 PUUN KEMIALLINEN TUHOUTUMINEN

Auringonvalossa puu harmaantuu suojaamattomana muutamassa kuukaudessa

- UV-säteilyn aiheuttama puun fotokemiallinen hajoaminen
- kiilto ja väri muuttuvat
  - pinta karheutuu ja halkeilee ja lopuksi murenee

[Chang, 1982] 100v. n 6-7 mm

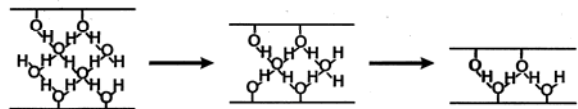
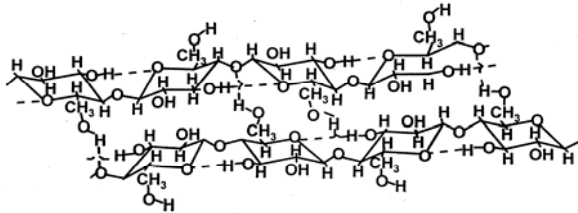
UV-säteily vaikuttaa kaikkiin aineosiin

- ligniini herkin (solut irtoavat)
- huokoset (permeabiliteetti lisääntyy)
- myös muut ligniinipitoiset puutuotteet muuttavat väriään (paperi kellastuu)
- T-leikkauksessa vähäisempää kuin R tai poikkileikkauksessa

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

48

* Puun lämpökäsittely

(VTT Rakennustekniikka, Pertti Viitaniemi 15.08.1997. RTE/14)

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

49

PUUN VAIKUTUKSESTA IHMISEN TERVEYTEEN

* pintakäsittelemätön puu

- hygroskooppisuus -> tasaa kosteusvaihteluja

* ei radonpäästöjä

* kemialliset vaikutukset

- aineita varastoituu esim. sydänpuuhun / tylppysoluihin sekä ennen kaikkea kuoreen

Puupöly on haitallista

- ammattiaistmat
toksisiksi todettuja tammi- ja pyökkipölyt
- kosketusallergiat
mm. useiden trooppisten lehtipuiden pöly hikiällä iholla

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

50

Puutuotteet

- * lämpökäsittely - mm. furaaneja
- * kuivaus - mm. happoja sekä metanolia, asetaldehydiä ja formaldehydiä
- * höylätty puu
  - vapautuu haihtuvia orgaanisia yhdisteitä
  - uuteaineita pintaan - tuoksu

Puun polton päästöt

- * savukaasun kemialliset aineet
- * pienhiukkaset (ml. aerosolit)
  - erityisesti pienulisijat (sauna = 80 km dieselautolla)
  - talviaika pahempi myös sisäilman laadulle (mm. bentseeni)

Pertti Viitaniemi 22.2.2006

51